

SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA DAROMAD VA XARAJATLAR TAHLILINING AYRIM JIHATLARI

Fozilov Hayot Raximovich,

“Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasida katta o'qituvchisi,

Farg'ona Politehnika Instituti.

E-mail: hayotjon.fozilov@bk.ru

tel. +99890 291 21 44

MAQOLA HAQIDA

Qabul qilindi: 24-sentabr 2023-yil

Tasdiqlandi: 26-sentabr 2023-yil

Jurnal soni: 8

Maqola raqami: 12

DOI: <https://doi.org/10.54613/ku.v8i8.804>

KALIT SO'ZLAR/ Ключевые слова/ keywords

Sog'liqni saqlash tizimini, unda xarajatlar, daromadlar, tahlilni tashkil etish, tibbiyot muassasalari, tibbiyot xodimlari, sog'liqni saqlash tizimidagi islohotlar.

ANNOTATSIYA

Sog'liqni saqlash tizimini isloh qilish va rivojlantirish, ayni damda sohani tubdan takomillashtirish, tibbiyot muassasalarining moddiy-texnika bazasini mustahkamlash va sifatli tibbiy xizmatlar hajmini oshirish bugungi kunning dolzarb masalalari hisoblanadi. Ayni damda ushbu sohada olib borilayotgan iqtisodiy islohotlardan ko'zlangan maqsad sog'liqni saqlashning samaradorligi, qulayligi va sifatini oshirish, shuningdek, xarajatlarni kamaytirish va tizim barqarorligini ta'minlashdan iborat. Maqolada sog'liqni saqlash tizimi, uning vazifalari, ayni damdagi holati, tizimda iqtisodiy tahlilning, xususan, xarajat va daromadlar tahlilining xususiyatlariga o'xtalib o'tilgan.

Kirish. Bugungi kunga kelib, mamlakatimizda tibbiyot sohasini rivojlantirish, tibbiy yordam sifatini va samaradorligini oshirishga qaratilgan sog'liqni saqlash tizimini keng ko'lami isloh qilish amalga oshirilmoqda. Bu borada olib borilayotgan iqtisodiy islohotlarning tub mohiyati ham bevosita tibbiy xizmatlar bozorida zamonaviy raqobat muhitini shakllantirish, xususiy tibbiyot tashkilotlari faoliyatini yanada qo'llab-quvvatlash, shu asosda aholining kafolatlangan va sifatli tibbiy yordam olish imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilgan.

Xususan, O'zbekiston Respublikasi taraqqiyot strategiyasining 61-maqсадida: “Tibbiy xizmatlardagi xususiy sektorning ulushini 25 foizga yetkazish”dek ustuvor vazifalar belgilangan bo'lib, ularni xususiy tibbiyotni yanada rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash, tibbiy faoliyatni yuritishda bino va inshootlarning yerto'la qismidan foydalanish, shuningdek, laboratoriya va diagnostika bo'limlari faoliyatiga qo'yilgan talablarni yengillashtirgan holda xalqaro tajribadan kelib chiqib, belgilangan texnik jihatdan tartibga solish hujjatlarini qayta ko'rib chiqish, tibbiy faoliyat ixtisosliklarini tashkil etishda moddiy texnik baza va tibbiy asbob-uskunalariga belgilangan eng kam talablarni soddalashtirish kabi vazifalar belgilangan¹.

Erkin iqtisodiyot sharoitida sog'liqni saqlash sohasidagi huquqiy munosabatlarni tartibga solish imkonini beruvchi me'yoriy-huquqiy bazaning yaratilishi amalga oshirilayotgan o'zgarishlarning muhim natijasi bo'ldi. Yagona davlat sog'liqni saqlash tizimi nafaqat davlat, balki xususiy tibbiyot muassasalarini ham qamrab oladi. Bu o'zgarishlar sug'urta kompaniyalari va tibbiyot muassasalari faoliyatiga, bozorga yangi sektor – xususiy biznes sektorining kirib kelishi tufayli raqobat muhitiga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Ilmiy izlanishlarni qo'llab-quvvatlash, yangi dori vositalari va davolash usullarini ishlab chiqish, xalq salomatligini mustahkamlash, butun tibbiyot sohasini rivojlantirish, umuman olganda, odamlarning salomatligi, ta'limi va mehnat unumdorligini oshirish, pirovardida jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishiga hissa qo'shayotgan sohalardan biri shubhasizki bu sog'liqni saqlash tizimidir.

Sog'liqni saqlash tizimi – bu ma'lum bir mamlakat yoki mintaqada sog'liqni saqlashni ta'minlash va aholi salomatligini boshqarishga qaratilgan uyushgan tuzilma va jarayonlar majmuyidir. U tibbiyot muassasalari, tibbiyot xodimlari, moliyalashtirish jarayonlari, qonunchilik va me'yoriy-huquqiy bazani, boshqaruv va moliyaviy nazorat tizimini o'z ichiga oladi. Shunday ekan ushbu tizim faoliyatini o'rganish, baholash va tahlil qilish muhim va ayni paytda dolzarb vazifalardan hisoblanadi.

Fikrimizcha sohada nafaqat tahlilni tashkil etish, balki uni takomillashtirish masalalari ham ko'pgina soha mutaxassislarining diqqat markazidan joy olgan. Sog'liqni saqlash tizimida iqtisodiy tahlilni tashkil etish va o'tkazishni takomillashtirish yo'llaridan biri

ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va tahlil qilish jarayonlarini avtomatlashtirish uchun axborot texnologiyalaridan foydalanish hisoblanadi. Tibbiy yordamning xarajatlari, daromadlari, samaradorligi va sifati to'g'risidagi ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish imkonini beruvchi maxsus dasturiy ta'minotni ishlab chiqish va joriy etish ma'lumotlari bilan ishlashni sezilarli darajada soddalashtiradi va tezlashtiradi, shuningdek, tahliliy baholashlar aniqligini oshiradi.

Iqtisodiy tahlilni takomillashtirishning muhim jihati ham ushbu jarayonga jalb etilgan xodimlarning malakasini oshirishdan iborat. Ixtisoslashtirilgan kurslar va treninglar o'tkazish ularga zamonaviy tahlil usullarini o'zlashtirish, yangi yondashuv va vositalarni o'rganish, o'z faoliyatida axborot texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish imkonini beradi.

Sog'liqni saqlash tizimining turli ishtirokchilari o'rtasida ma'lumotlarni to'plash va almashishning markazlashgan tizimini tashkil etish ham iqtisodiy tahlilni takomillashtirishda muhim qadamdir. Bu esa turli manbalardan olingan ma'lumotlarni birlashtirish, ularni o'zaro tahlil qilish, tendensiyalarni aniqlash va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar yoki samarasizliklarni bashorat qilish imkonini beradi.

Bundan tashqari, sog'liqni saqlashni iqtisodiy tahlil qilishda yangi metodologiya va yondashuvlarni tadqiq qilish va ishlab chiqishga e'tibor qaratish lozim. Tibbiy texnologiyalarning tejamlorligi, tibbiy yordamning har xil turlari bo'yicha xarajat va daromadlarni baholash kabi sohalardagi ishlarni sog'liqni saqlash tizimida to'g'ri va o'z vaqtida qaror qabul qilishga yordam beradi. Nihoyat, sog'liqni saqlash tizimining iqtisodiy samaradorligini baholashning aniq ko'rsatkichlari va mezonlarini belgilash muhimdir. Bu muammoli hududlarni aniqlash, shuningdek, yangi jarayonlar va texnologiyalarni joriy etish natijalarini baholash imkonini beradi.

Shuni alohida ta'kidlab o'tish joizki, sog'liqni saqlash tizimida iqtisodiy tahlilni tashkil etish va o'tkazishni takomillashtirish uzoq muddatli jarayon bo'lib, tizimli va doimiy e'tiborni talab qiladi. Biroq, uning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi tibbiy xizmat ko'rsatish xarajatlarni kamaytirish, sifati va samaradorligini oshirish, shuningdek, sog'liqni saqlash tizimidagi resurslardan samaraliroq va oqilona foydalanishni ta'minlashi mumkin.

Adabiyotlar tahlili. Kosorukova I.V., Moshyenko O.V., Usanov A. Yu. (2021) tadqiqot ishida iqtisodiy tahlilni tashkil etish, uning asosiy jihatlari va xususiyatlarining nazariy va amaliy masalalari o'rganilgan².

M.Y.Raximov, N.N.Mavlanov N.N.Kalandarova.(2022) tadqiqot ishida xarajat va daromadlarning nazariy jihatlari, tahlilning asosiy

¹ <https://lex.uz/docs/5841063#5844066>

² Косорукова И. В., Мощенко О. В., Усанов А. Ю. “Экономический анализ”: Учебник для бакалавриата и магистратуры. – Москва: Университет “Синергия”, 2021. – 360 с.

vazifalari va uni o'tkazish chog'ida hisobga olinishi kerak bo'lgan asosiy masalalarni o'rganishda keng foydalanilgan³.

I.N. Qo'ziyev, SH.V. G'aniyev, A.S. Ramazonov. Byudjet tashkilotlarining rivojlantirish jamg'armasi, daromadlar tarkibi, tibbiyot tashkilotlarining moddiy rag'batlantirish va rivojlantirish jamg'armasi daromadlarini shakllantirish, xarajatlar va ularning turlari, tarkibi, daromadlarni oshirish yo'nalishlari kabi masalalari yoritilgan⁴.

Yuqoridagi ilmiy tadqiqot ishlarida, shuningdek, qabul qilingan kodeks, nizom va buyruqlarda, xususan, sog'liqni saqlash tizimida xarajat va daromadlar tahlili mavzusiga yetarlicha tadqiqotlarning olib borilmaganligi, mazkur mavzuning tadqiqot obyekti sifatida o'rganilishiga sabab bo'ldi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda ilmiy ishning nazariy va amaliy ahamiyatidan kelib chiqqan holda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, statistik tahlil, taqqoslash kabi usullardan keng foydalanilgan.

Natijalar va muhokama. Sog'liqni saqlash tizimida iqtisodiy tahlilning o'ziga xos xususiyatlari quyidagilardan iborat:

1. Ma'lumotlarning hajmi va murakkabligi. Sog'liqni saqlash tizimi bemorlar, tibbiy xizmatlar, davolash usullari va sog'liqni saqlashning boshqa jihatlarini haqida juda ko'p ma'lumotlarni to'playdi. Bunday hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish va qayta ishlash maxsus vositalar va usullardan foydalanishni talab qiladi.

2. Ma'lumotlar maxfiyligi. Sog'liqni saqlash tizimidagi ma'lumotlarni tahlil qilishda tibbiy ma'lumotlarning maxfiyligini hurmat qilish, ayniqsa, muhimdir. Bu shuni anglatadiki, barcha ma'lumotlar himoyalangan bo'lishi kerak va ularga kirish faqat vakolatli shaxslar tomonidan cheklangan bo'lishi kerak.

3. Ma'lumotlar manbalarining xilma-xilligi. Sog'liqni saqlash tizimida ma'lumotlar shifoxonalar, laboratoriyalar, dorixonalar, sug'urta kompaniyalari va boshqalar kabi turli manbalardan olinishi mumkin. Tahlil turli manbalardan olingan ma'lumotlarni birlashtirish va standartlashtirish qobiliyatini talab qiladi.

4. Ma'lumotlarni bog'lash zarurati. Sog'liqni saqlash tizimidagi ma'lumotlar yuqori darajada tuzilgan bo'lishi va turli tizimlar bo'ylab taqsimlanishi mumkin. Tahlil ko'pincha to'liq tasvirni olish uchun turli manbalardan ma'lumotlarni bog'lashni talab qiladi.

5. Ma'lumotlarning aniqligi va ishonchligi. Sog'liqni saqlash tizimida ma'lumotlarni tahlil qilish muhim qarorlar qabul qilish uchun muhim bo'lganligi sababli, ma'lumotlarning yuqori aniqligi va ishonchligini ta'minlash kerak. Bu ma'lumotlar sifatini tekshirish va xatolarni tuzatishni talab qilishi mumkin.

6. Monitoring va ogohlantirish. Sog'liqni saqlash tizimini tahlil qilish, shuningdek, mumkin bo'lgan muammolar va og'ishlarni kuzatish va oldini olishni ham o'z ichiga olishi mumkin. Masalan, anomalialarni qidirish yoki bemorda kasallikning mumkin bo'lgan rivojlanishini bashorat qilish.

7. Boshqa tuzilmalar va tizimlar bilan aloqa. Sog'liqni saqlash tizimidagi tahlillar natijasida olingan ma'lumotlar tibbiyot muassasalari, farmatsevtika kompaniyalari, sug'urta kompaniyalari va sog'liqni saqlash organlari kabi boshqa tuzilmalar va tizimlarga o'tkazilishi mumkin. Bu sizga jarayonlarni soddalashtirish va yanada oqilona qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

Ta'kidlash joizki, sog'liqni saqlash tizimida tahlil qilish maxsus bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishni, analitikdan ishga jiddiy yondashish va mas'uliyatli bo'lishni, shuningdek, katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilish uchun tegishli vositalar va usullardan foydalanishni talab qiladi. Bu sog'liqni saqlash jarayonlarini tartibga solish va asoslangan qarorlar qabul qilishda muhim rol o'ynaydi.

Sog'liqni saqlashga qilinadigan xarajatlarni ularning iqtisodiy mazmuni va muassasa turlariga ko'ra to'rt asosiy guruhga birlashtirish mumkin:

1. Ambulatoriya-poliklinika muassasalari, sanitariya-epidemiologiya nazorati xizmati va boshqa muassasalar;
2. Umumiy profilli stasionar tibbiyot muassasalari va boshqalar;
3. Ixtisoslashtirilgan stasionar muassasalar;
4. Shoshilinch va tez tibbiy yordam markazlari, tez yordam stantsiyalari Davlat tibbiyot va farmatsevtika muassasalari guruhlari:

1. Ambulatoriya-poliklinika muassasalari, sanitariya-epidemiologiya nazorati xizmati va boshqa muassasalar:

- Qishloq vrachlik punktlari va ularning filiallari (bo'limlari);
- Shaharlardagi poliklinikalar (bolalar poliklinikasidan tashqari);
- Stasionar o'rinlari bo'lmagan dispanserlar;

- Skringing – markazlar;
- Respublika bolalar va o'smirlar reproduktiv sog'lomlashtirish markazi;
- Salomatlik instituti va uning filiallari;
- Sanitariya-epidemiologiya nazorati xizmati muassasalari (respublika, viloyat, shahar va tuman sanitariya-epidemiologiya nazorati markazlari, karantin va o'ta xavfli infeksiyalar profilaktikasi markazi va uning filiallari, dezinfeksiya stantsiyalari);
- Tibbiyot statistikasi byurosi.

2. Umumiy profilli stasionar tibbiyot muassasalari va boshqalar:

- Ilmiy-tekshirish institutlari va oliy tibbiyot o'quv yurtlari klinikalari;
- Respublika kasalxonalari, tibbiyot-sanitariya qismlari;
- Respublika (viloyat, shahar) perinatal markazi;
- Viloyat, shahar va tuman kasalxonalari, jumladan, tug'ruqxonalar, tug'ruqxona majmualari;
- Shahar va tuman markaziy kasalxonalari, qishloq uchastka kasalxonalari;
- Sud-tibbiy ekspertiza byurosi va uning filiallari;
- Patologoanatomik markazlar va ularning filiallari;
- Qon quyish stantsiyalari;
- Sanatoriyalar.

3. Ixtisoslashtirilgan stasionar muassasalar:

- Ixtisoslashtirilgan kasalxonalar, klinikalar, dispanserlar va markazlar:
- Sil kasalliklari;
- Yuqumli kasalliklar;
- Onkologik kasalliklar;
- Teri-tanosil kasalliklari;
- Endokrinologik kasalliklar;
- Ruhiy kasalliklar;
- Ruhiy-asab kasalliklari;
- Narkologik kasalliklar;
- Respublika neyroxirurgiya, onkologiya (jumladan xospislar), allergologiya, suyak xastaligi va jarohat oqibatlarini davolash, yiringli xirurgiya va qandli diabet asoratlarini davolash, bolalar ortopediyasi tibbiyot markazlari;
- Ftiziatriya va pulmonologiya, epidemiologiya, mikrobiologiya va yuqumli kasalliklar, virusologiya, endokrinologiya va parazitologiya ilmiy-tadqiqot institutlari klinikalari;
- OITSni davolash markazi va uning filiallari;
- Bolalar kasalxonalari va poliklinikalari;
- Bolalar uylari;
- Leprozoriylar.

4. Shoshilinch va tez tibbiy yordam markazlari, tez yordam stantsiyalari:

- Respublika shoshilinch tibbiy yordam markazi – uning viloyatlardagi filiallari, tumanlar (shaharlar) markaziy kasalxonalaridagi shoshilinch tibbiy yordam bo'limlari;
- Tez tibbiy yordam stantsiyalari.

Sog'liqni saqlash tizimida xarajatlarni hisoblashda shu narsa muhimki, davolash-profilaktika muassasasi aholiga tibbiy yordamni asosan ikki shaklda ko'rsatadi. Kasalxonaga muqim yotqizib "stasionar" (turg'un) davolash va ambulatoriya-poliklinikada yordam ko'rsatish. Turg'un davolash muassasalarining asosiy ko'rsatkichlaridan biri – o'rin-kunlar soni bo'lsa, ambulatoriya-poliklinika muassasasining asosiy ko'rsatkichini vrach lavozimlari soni va vrach qabullari soni tashkil qiladi.

Shunga qarab xarajatlarni hisoblash usuli tanlanadi. Kasalxonaning joriy saqlash xarajatlarni hisoblashda o'rinlarning o'rtacha yillik soni asos qilib olinadi. Bu miqdor yangi o'rinlar ochilishi muddatlariga qarab quyidagi formula bilan aniqlanadi:

$$Ko'r = Kb + (Ko - Kb)$$

bu yerda:

Ko'r – o'rinlarning o'rtacha yillik soni;

Kb – yil boshidagi o'rinlar soni;

Ko – yil oxiridagi o'rinlar soni;

O – yangidan ochilgan (tashkil etilgan) o'rinlarning ishlash oylari soni.

Albatta, barcha davlat tibbiyot muassasalari xarajatlari – byudjet tashkiloti sifatida byudjetdan moliyalashtirishning o'rnatilgan tartiblariga rioya qilgan holda mablag' bilan ta'minlanadilar.

Sog'liqni saqlash tizimidagi daromad va xarajatlarni tahlil qilish sog'liqni saqlash tashkilotining moliyaviy holati to'g'risida barcha zarur ma'lumotlarni to'plashdan boshlanadi. Ushbu ma'lumotlarga pullik

³ M.Y. Raximov, N.N. Mavlanov, N.N. Kalandarova; Iqtisodiy tahlil. Darslik. – T.: "Iqtisod-Moliya", 2022.

⁴ I.N. Qo'ziyev, SH.V. G'aniyev, A.S. Ramazonov. Byudjet hisobi va nazorati: Darslik – T.: "Nihol print" OK, 2022. 632 b.

xizmatlar, davlat subsidiyalari va boshqa manbalardan olingan daromadlar to'g'risidagi ma'lumotlar, shuningdek, ish haqi, dori-darmon va tibbiy asbob-uskunalar sotib olish, binolarni ijaraga olish, kommunal to'lovlar va boshqa xarajatlar bo'yicha xarajatlar to'g'risidagi ma'lumotlar kiradi. So'ngra daromadlar va xarajatlar tahlil

qilinadi va solishtiriladi, ularning qay darajada mos kelishi, moliyalashtirishda ortiqcha yoki kamomad bor-yo'qligi aniqlanadi. Tahlil shuningdek, tashkilotning moliyaviy faoliyatidagi qiyinchiliklarni aniqlash va xarajatlarni optimallashtirish va daromadlarni oshirish imkoniyatlarini izlashni o'z ichiga olishi mumkin.

1-jadval

**Davlat byudjeti hisobidan sog'liqni saqlash sohasi uchun 2018–2022-yillarda ajratilgan mablag'lar to'g'risida
MA'LUMOT**

Ko'rsatkichlar nomi	2018-y.	2019-y.	2020-y.	2021-y.	2022-y.
YAIM hajmi	406 648,5	511 838,1	580 203,2	602 551,4	721 043,3
Davlat byudjetining xarajatlari – jami	79 736,1	118 008,7	144 143,0	165 879,4	194 000,0
Sog'liqni saqlash sohasi xarajatlari – jami	9 696,6	14 781,6	20 752,9	21 819,0	23 226,4
shundan: investitsiya dasturi doirasida jihozlash, rekonstruksiya va kapital ta'mirlash xarajatlari			1 032,4	1 400,0	1 200,0
ambulatoriya xizmatlari	2 846,9	4 495,6	5 714,8	5 873,0	7 698,1
kasalxonalar xizmatlari	4 160,8	6 234,1	7 545,7	8 081,0	9 584,3
boshqa xizmatlar	1 542,6	2 294,7	2 613,7	2 165,4	2 913,7
Koronavirus infeksiyasiga qarshi kurashish xarajatlari			3 846,3	4 300,0	1 700,0
YAIM hajmida Davlat byudjeti xarajatlarning ulushi	19,6%	23,1%	24,8%	27,5%	26,9%
YAIM hajmida sog'liqni saqlash xarajatlarning ulushi	2,4%	2,9%	3,6%	3,6%	3,2%
Davlat byudjeti xarajatlari Sog'liqni saqlash sohasi xarajatlarning ulushi	12,2%	12,5%	14,4%	13,2%	12,0%
ambulatoriya xizmatlari xarajatlarning umumiy Sog'liqni saqlash xarajatlari ulushi	29,4%	30,4%	27,5%	26,9%	33,1%
kasalxonalar xizmatlari xarajatlarning umumiy sog'liqni saqlash xarajatlari ulushi	42,9%	42,2%	36,4%	37,0%	41,3%

1-jadvaldan ko'rinib turibdiki, davlat byudjeti xarajatlarning YAIMdagi ulushi 2021-yilda o'tgan 4 yil mobaynida oshgan bo'lib 2022-yilga kelib 0.6 % ga pasaygan. O'tgan yili 165879,4 mlrd bo'lgani holda 2022-yili 194000 tashkil etsada salmog'i pasaygani kuzatildi. Sog'liqni saqlash xarajatlarning YAIM dagi ulushi ham, Davlat byudjetidagi ulushi ham pasaygan. Xususan YAIM dagi ulushi o'tgan 2 yil mobaynida 3,6 % bo'lib 2022-yili 3,2 % ni ko'rsatdi. Lekin umumiy sog'liqni saqlash xarajatlari ambulatoriya xarajatlari ulushi 6,2 % va kasalxona xizmatlari ulushi 4,3 % ga oshgan. Koronavirusga qarshi xarajatlar ham katta summani tashkil etgan. 2020-yili 3846,3 mlrd, 2021-yilda 4300 mlrd va 2022-yilda kasallik ancha yumshagani hisobiga 1700 mlrd so'mni tashkil etdi. Sohaga Davlat byudjetidan xarajatlarni kamayib borishiga sabab sifatida asosan tizimda xususiy sektorning rivojlanib borayotgani va buning uchun keng imkoniyatlar yaratilganini aytib o'tish mumkin. Fikrimizcha, ushbu sohaga davlat byudjetidan xarajatlarni kamaytirish yo'llaridan biri xususiylashtirishni rivojlantirish va uni qo'llab-quvvatlashdir.

Xulosa va takliflar. Mamlakatimiz rahbari tomonidan ushbu sohaga juda katta e'tibor qaratilayotganligi ham quvonarli hol, albatta. Xususan, "Sog'liqni saqlash sohasida ixtisoslashtirilgan tibbiy yordam ko'rsatish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-5199-son hamda PF-156-son "Sog'liqni saqlash vazirligi faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaror va farmonlarning e'lon qilingani fikrimizning yaqqol dalilidir.

Mamlakatimiz sog'liqni saqlash tizimida bugungi kunga kelib quyidagi iqtisodiy islohotlar amalga oshirildi:

1. Davolashning ijobiy natijasiga asoslangan moliyalashtirish modelini amalga oshirish (ish uchun to'lov). Ushbu model tibbiyot muassasalari va ishchilarni ko'rsatayotgan xizmatlar sifati va samaradorligiga qarab mukofotlashni taklif qiladi. Bunday tizim samarali davolanishni va ilg'or tajribalarni rivojlantirishni rag'batlantiradi.

2. Sog'liqni saqlashda xususiy sektorning rolini kuchaytirish. Ko'pgina mamlakatlar xarajatlarni kamaytirish, xizmatlarning mavjudligi va sifatini yaxshilash maqsadida sog'liqni saqlash tizimiga xususiy sarmoya va boshqaruvni jalb qilishga qaror qiladi.

3. Sog'liqni saqlash tizimida texnologiyalar va raqamli innovatsiyalarni joriy etish. Bunga jarayonlarni avtomatlashtirish va raqamlashtirish, elektron tibbiy yozuvlar va telemeditsina kiradi. Bunday innovatsiyalar samaradorlikni oshirish, xarajatlarni kamaytirish va tibbiy xizmatdan foydalanish imkoniyatlarini yaxshilash imkonini beradi.

4. Tibbiy xizmatlar uchun haq to'lash tizimini isloh qilish. Ko'pgina mamlakatlar to'lov hajmi bo'yicha to'lashdan natijalar va tibbiy xizmat sifati bo'yicha to'lashga o'tmoqda. Bu tarif tizimini qayta tashkil etish, paketli tariflar va tibbiy xizmatlar ko'rsatish bo'yicha shartnomalarni joriy etishni o'z ichiga olishi mumkin.

5. Sog'liqni saqlashda resurslar va moliyani boshqarishni takomillashtirish. Bunga yaxshi rejalashtirish, byudjetlashtirish va

xarajatlarni nazorat qilish, shuningdek, takomillashtirilgan buxgalteriya hisobi va hisobot tizimlari kiradi.

Ushbu iqtisodiy islohotlardan ko'zlangan maqsad sog'liqni saqlashning samaradorligi, qulayligi va sifatini oshirish, shuningdek, xarajatlarni kamaytirish va tizim barqarorligini ta'minlashdan iborat.

Prezidentimiz ta'kidlaganidek, kelgusi besh yilda respublikada birlamchi tibbiy yordam ko'rsatish orqali tibbiy profilaktika va oilaviy

shifokorlar rolini kuchaytirishga alohida e'tibor qaratiladi. Xususan, aholi o'rtasida keng tarqalgan va bevaqt o'limga sabab bo'layotgan kasalliklarni o'z vaqtida aniqlash, manzilli skrining tadbirlarini o'tkazish, maxsus profilaktika dori vositalari bilan bepul ta'minlash, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish chora-tadbirlari ko'rib chiqiladi.

Shu bilan birga, axborot texnologiyalarini joriy etish orqali korrupsiya ko'rinishlarining oldini olish, eng muhimi, aholi ehtiyojlarini qondirish asosiy vazifa bo'lib qoladi.

Adabiyotlar/Literatura/Reference:

1.Sh.Mirziyoyevning Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasi, 28.12.2018

2.“Sog'liqni saqlash sohasida ixtisoslashtirilgan tibbiy yordam ko'rsatish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ-5199-son 28.07.2022y.

3.“Sog'liqni saqlash vazirligi faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PF-156 - son 06.09.2023-y.

4.Косорукова И. В., Мощенко О. В., Усанов А. Ю. “Экономический анализ”: Учебник для бакалавриата и магистратуры.– Москва: Университет “Синергия”, 2021. – 360 с.

5.M.Y. Raximov, N.N. Mavlanov N.N. Kalandarova; Iqtisodiy tahlil. Darslik.– T.: “Iqtisod-Moliya”, 2022.

6. I.N.Qo'ziyev, Sh.V. G'aniyev, A.S. Ramazonov. Byudjet hisobi va nazorati: Darslik. – T.: “Nihol print” OK, 2022. 632 b.

7. Muallif tadqiqotlari asosida tayyorlangan.